

KAGU-AASIA

EL arendab Kagu-Aasia riikidega tihedamaid suhteid ning edendab piirkondlikku integratsiooni Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni (ASEAN) kaudu. EL on tugev majandusjõud Kagu-Aasias ning oluline arenguabi andja, kes toetab selles piirkonnas institutsioonide ülesehitamist, demokraatiat, head valitsemistava ja inimõigusi.

Käesolevas teabelehes käsitletakse Kagu-Aasia piirkonda. Vt ka teabelehti Lõuna-Aasia ([5.6.7](#)) ja Ida-Aasia ([5.6.8](#)) kohta.

ÕIGUSLIK ALUS

- Euroopa Liidu lepingu V jaotis (ELi välistegevus);
- Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 206–207 (kaubandus) ning 216–219 (rahvusvahelised lepingud);
- partnerlus- ja koostöölepingud (kahepoolsed suhted).

KAGU-AASIA

A. Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (ASEAN)

ASEANi esimesel tippkohtumisel, mis toimus 1976. aasta veebruaris Balil, osalesid Indoneesia, Malaisia, Filipiinid, Singapur ja Tai ning Brunei Darussalami Riik, Vietnam, Laos, Kambodža ja Myanmar. ASEAN järgib ranget poliitikat mitte sekkuda oma liikmete siseasjadesse. 2019. aasta novembris toimus Tais Bangkokis ASEANi 35. tippkohtumine. Aruteludes keskenduti kaubandusele, ühenduvusele ja Lõuna-Hiina merele. Lepiti kokku tingimused vabakaubanduslepingu ehk piirkondliku laiaulatusliku majanduspartnerluse (RCEP) sõlmimiseks, kuid India otsustas lepingust taganeda, lähtudes oma sisemajanduse kaalutlustest. ELi ja ASEANi piirkondlikust majanduspartnerluse lepingust, mis allkirjastatakse eeldatavasti 2020. aastal, saab maailma suurim vabakaubandusleping.

ELil on strateegiline huvi arendada Aasia piirkondlikku integratsiooni ning sõlmida partnerlus- ja koostöölepinguid üksikute ASEANi liikmesriikidega. EL on ASEANi suuruselt teine partner, moodustades 13% kogu ASEANi rahvusvahelisest kaubandusest. ASEAN on ELi suuruselt kolmas partner väljaspool Euroopat (pärast USA-d ja Hiinat). ELi ja ASEANi kahepoolse kaubanduse maht oli 2018. aastal 237 miljardit eurot ning EL oli 2017. aastal endiselt suurim välismaiste otseinvesteeringute tegija ASEANi riikidesse, summas 27 miljardit eurot.

B. Aasia-Euroopa kohtumine (ASEM) ning Aasia-Euroopa parlamentaarse partnerluse kohtumine (ASEP)

Oktoobris 2018 toimus Brüsselis Aasia-Euroopa 12. kohtumine (ASEM), mille eesmärk oli tugevdada majanduskoostööd ja poliitilist dialoogi ning edendada inimestevahelisi sidemeid ELi ja Aasia vahel.

Septembris 2018 toimus Brüsselis Aasia-Euroopa parlamentaarse partnerluse 10. kohtumine, kus partnerid rõhutasid vajadust tõhusate ja kiirete meetmete järele kliimamuutuste, julgeolekualase koostöö, kaubandussuhete ja inimõiguste valdkonnas. Ameerika Ühendriikide taganemine Pariisi kokkuleppes näitab, kui olulised on reeglitel põhineva ülemaailmse korra jaoks Aasia-Euroopa suhted ja mitmepoolsus, mis nõuab veelgi läbipaistvamaid töömeetodeid.

C. Indoneesia

Indoneesia – G20 liige, suuruselt kolmas demokraatlik riik maailmas ja suurim valdavalt moslemitest elanikkonnaga riik – on ELi jaoks järjest olulisem partner.

17. aprillil 2019 toimusid esimest korda samaaegselt presidendi- ja parlamendivalimised. President Joko Widodo valiti tagasi ja ta alustas ametlikult oma teist ja viimast ametiaega 2019. aasta oktoobris.

Indoneesia majandust toetab tugev erasektor. Prognooside kohaselt kasvab Indoneesia SKP aastatel 2018–2022 ligikaudu 5% aastas. ELi ja Indoneesia koostöö põhineb 2014. aasta partnerlus- ja koostöölepingul. 2018. aasta oktoobris toimunud ELi-Indoneesia laiaulatusliku vabakaubanduslepingu läbirääkimiste kuuendas voorus käsitleti jätkuvalt paljusid teemasid, eelkõige kaubavahetus, teenustekaubandus, investeeringud ja päritolureeglid.

EL on Indoneesia suuruselt neljas kaubanduspartner ning aastal 2018 oli kaubanduse kogumaht üle 27 miljardi euro. ELi investeeringute maht Indoneesias oli 2017. aastal 33,1 miljardit eurot.

8. novembril 2019 toimus Brüsselis ELi ja Indoneesia inimõigustealase dialoogi kaheksas voor. EL rõhutas surmanuhtluse kaotamise tähtsust ja väljendas muret Indoneesia uue karistusseadustiku pärast, mis peab vastama rahvusvahelistele inimõiguste standarditele.

12. novembril 2019 peeti Brüsselis ELi ja Indoneesia julgeolekudialoog ja neljas poliitiline dialoog. Indoneesiat ähvardab terrorioht. 10. oktoobril 2019 pussitasid riigi poliitika-, justiits- ja julgeolekuministrit Jamaah Ansharut Daulah' (JAD) võitlejad. See on Islamiriigi meelne sõjaline rühmitus, mille liikmed on toime pannud enesetapupommirünnakuid.

D. Myanmar/Birma

EL on olnud aktiivne partner Myanmaris üleminekul demokraatiale ning täitnud juhtrolli rahvusvahelise kogukonna suhete taastamisel Myanmariga alates sellest ajast, mil riik hakkas taaskehtestama demokraatiat ja ennast maailmale avama. Aastakümneid kestnud rahvusvahelise isolatsiooni ja sanktsioonide tõttu puudub ametlik raamleping. 2016. aastal kiitis nõukogu heaks strateegia, mis käsitleb suhteid Myanmariga.

Pärast 2015. aasta valimisi, mida EL vaatles Euroopa Parlamendi osalusel, on demokraatlikud reformid edenenud. Aung San Suu Kyi asus täitma riiginõuniku, välisministri ja presidendi kantselei ministri ülesandeid, millega ta sai tegelikud täitevolitused. 2008. aastal sõjaväelise valitsuse kirjutatud Myanmaris põhiseadus piirab uue valitsuse tegevust. Myanmaris kestab endiselt 1948. aastal alanud kodusõda. 2015. aasta oktoobris lepiti kokku relvarahus, kuid mitmed etnilised mässuliste rühmitused ei ole sellele alla kirjutanud.

EL on tugev majanduspartner ja arenguabi andja, kes toetab demokraatiat ja institutsioonide ülesehitamist ning on aastateks 2014–2020 eraldanud 688 miljonit eurot. Aastal 2018 oli ELi ja Myanmaris kaubanduse kogumaht 2,9 miljardit eurot.

Riigis on suuri probleeme inimõigustega, eelkõige rohingjade tagakiusamine Arakani osariigis. Alates 2017. aasta augustist on üle 700 000 rohingja pagulase põgenenud Myanmaris toimuva tagakiusamise eest Bangladeshis. Myanmaris on suurenenud ka budistide natsionalism ja teravnenud kogukondadevahelised pinged.

2019. aasta augustis hakkasid tuhanded pagulased vastu Bangladeshis, Myanmaris ja ÜRO katsetele neid julgeolekukaalutlustel kodumaale tagasi saata. Gambia esitas 11. novembril 2019 Rahvusvahelisele Kohtule Myanmaris vastu hagi, mis põhines ÜRO genotsiidi vältimise ja selle eest karistamise konventsioonil. Lisaks on Rahvusvahelise Kriminaalkohtu prokurör nõudnud, et uuritaks rohingjade vastu toime pandud kuritegusid.

E. Filipiinid

2016. aasta mais võitis presidendivalimised 39% häältega Rodrigo Duterte. Ta võttis vastuolulisi meetmeid uimastikaubanduse vastu, andes loa kaubitsejad maha lasta, mis tõi kaasa raskeid inimõiguste rikkumisi. President Duterte on muutnud Filipiinide välispoliitikat, sõlmides liitlassuhted Venemaa ja Hiinaga, vaatamata vastuoludele Lõuna-Hiina mere küsimuses. 23. mail 2017 kuulutas ta Mindanaos välja sõjaseisukorra kuni 2019. aasta lõpuni, peamiselt seetõttu, et valdavalt moslemitest elanikkonnaga Marawi linnas ja muudes linnades oli nn Islamiriigi võitlejaid. Islamiriik on võtnud vastutuse Lõuna-Filipiinidel 2019. aasta septembris toimunud rünnakute eest.

Euroopa Parlament on inimõiguste rikkumiste pärast üha enam mures. 10. juunil 2019 Genfis toimunud ILO konverentsi 108. istungjärgul tuletas EL Filipiinidele meelde kohustust ratifitseerida ja rakendada inimõigusi ja töötajate õigusi käsitlevad rahvusvahelised konventsioonid, nagu on sätestatud GSP+ lepingus.

EL ja Filipiinid allkirjastasid 2011. aastal partnerlus- ja koostöölepingu, mis jõustus 2018. aasta märtsis. EL on oluline Filipiinidele abi andja ning eraldab aastatel 2014-2020 selleks 325 miljonit eurot. Sihtvaldkonnad on õigusriigi põhimõtte ning kaasav majanduskasv. ELi ja Filipiinide kahepoolse kaubavahetuse maht oli 2018. aastal 15,6 miljardit eurot ning EL on Filipiinide suuruselt neljas kaubanduspartner. Filipiinide suhtes kohaldatakse jätkuvalt ELi kestlikku arengut ja head valitsemistava stimuleeriva erikorra (GSP+) kaubandussoodustusi. Euroopa Parlamendi 19. aprilli 2018. aasta resolutsioonis Filipiinide kohta^[1] tuletati meelde

[1]ELT C 390, 18.11.2019, lk 104.

Filipiinide kohustusi vastavalt rahvusvahelisele õigusele, GSP+ erikorraile ning partnerlus- ja koostöölepingule, kuid tunnustati samal ajal ka edusamme GSP+ konventsioonide rakendamisel.

F. Vietnam

ELi ja Vietnami suhted on otsustavas etapis pärast partnerlus- ja koostöölepingu jõustumist 2016. aastal. Ajavahemikuks 2014-2020 on eraldatud 400 miljonit eurot, mille sihtvaldkonnad on hea valitsemistava, energeetika ja kliimamuutused.

17. oktoobril 2018 esitas Euroopa Komisjon kaubandus- ja investeerimislepingud, mis jõustuvad eeldatavasti 2020. aastal.

Vietnam on endiselt üheparteiline kommunistlik riik, kus puudub poliitiline vabadus, kuigi tegemist on ühe edukaima näitega riigist, mis on läinud ebaõnnestunud kommunistlikult majandussüsteemilt üle avatud turumajandusele. Vietnam on üks kiireima majanduskasvuga ASEANi riike, kus SKP kasvas aastatel 2010–2018 keskmiselt 6,88%. ELi ja Vietnami kaubavahetuse maht oli 2018. aastal 50 miljardit eurot. 2017. aastal ulatusid ELi otseinvesteeringud Vietnamis 8,5 miljardi euroni.

4. märtsil 2019 pidasid EL ja Vietnam Brüsselis inimõiguste dialoogi kaheksanda vooru. Arutati selliseid valdkondi nagu väljendusvabadus, surmanuhtlus ja küberturvalisus.

EL ja Vietnam allkirjastasid 30. juunil 2019 vabakaubanduslepingu ja investeringute kaitse lepingu. 17. oktoobril 2019 allkirjastasid EL ja Vietnam osalemise raamlepingu, et luua õiguslik alus Vietnami osalemiseks ELi kriisiohjamisoperatsioonides,

G. Tai

ELi ja Tai partnerlus põhineb 1980. aasta raamlepingul. Pooled viisid 2013. aasta märtsis lõpule läbirääkimised, et sõlmida partnerlus- ja koostööleping, kuid see peatati pärast 2014. aastal toimunud sõjaväelist riigipööret. 11. detsembril 2017 võttis nõukogu vastu järeldused poliitiliste suhete järkjärguliseks taastamiseks. Läbirääkimisi ELi ja Tai vabakaubanduslepingu üle võib jätkata siis, kui Tais on võimul demokraatlikult valitud tsiviilvalitsus. EL on Tai suuruselt kolmas eksporditurg ja Tai on üks ELi peamisi kaubanduspartnereid ASEANis. 2018. aastal oli kahepoolse kaubanduse maht 38 miljardit eurot. 16. oktoobril 2019 toimus Brüsselis ELi ja Tai kõrgemate ametnike 14. kohtumine, et arutada kaubanduse, rände, koostöö, kliimamuutuste ja inimõiguste küsimusi.

Tai on konstitutsiooniline monarhia, kuid alates 22. maist 2014 on riiki juhtinud sõjaväeline hunta. Sõjavägi on vastuseisu maha surunud sõjaseisukorra kehtestamisega. Teatatud on ka inimõiguste rikkumistest. Kuningas Bhumibol Adulyadej suri 2016. aasta lõpus. Kuningas Maha Vajiralongkorn Bodindradebayavarangkun krooniti 2019. aasta mais, kuigi ta oli olnud troonil juba kaks aastat.

24. märtsil 2019 toimunud üldvalimised võitis sõjaväemeelne partei. Valimistega seoses esitati süüdistusi manipuleerimises ja halvas teavitamises ning väideti, et andmed valimisaktiivsuse kohta olid vastukäivad. Endine 2014. aasta sõjaväejuht Prayuth Chan-ocha nimetati 2019. aasta juunis peaministriks. Chan-ocha oli juba

aastatel 2014–2019 rahu ja korra hoidmise riikliku nõukogu peaminister. Ehkki hunta võim lõppes ametlikult 2019. aastal, on sõjaväel endiselt mõju valitsuse üle.

2017. aasta veebruaris alustas hunta rahukõnelusi mässulistega valdavalt moslemitest elanikkonnaga lõunapoolsetes provintside. Euroopa Parlament on vastu võtnud resolutsioone inimõiguste, võõrtöötajate ja tööõiguste kohta.

H. Kambodža

ELi ja Kambodža suhted said alguse 1977. aasta koostöölepinguga. EL on Kambodža suurim abiandja ning on aastateks 2014–2020 eraldanud 410 miljonit eurot, et toetada head valitsemistava ja õigusriigi põhimõtet ning Kambodža Kohtu erakorralist kolleegiumi. Aastaid kestnud kodusõja tagajärjel on Kambodža üks vaesemaid riike Kagu-Aasias. Pärast 1991. aasta Pariisi rahulepet võttis Kambodža 1993. aastal vastu põhiseaduse, mis pani aluse liberaalsele demokraatlikule riigile, kus on mitu parteid ja toimuvad korrapärased valimised.

26. veebruaril 2018 võttis nõukogu vastu järeldused Kambodža kohta, arvestades poliitilisi arenguid ning demokraatia, inimõiguste austamise ja õigusriigi olukorra jätkuvat halvenemist^[2].

Peaminister Hun Sen ja tema valitsev Kambodža Rahvapartei (CPP) võitis 29. juulil 2018 üldvalimised, kuid opositsioon väitis, et valimisprotsess ei olnud vaba ega õiglane.

2017. aasta septembris vahistati opositsioonijuht Kem Sokha. Samal kuul võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni^[3], milles kutsus Kambodža valitsust üles lõpetama poliitiliselt motiveeritud süüdistuste esitamise opositsioonijuht Sokha vastu. 9. novembril 2019 tühistas Kambodža Kem Sokha koduaresti. EL tervitas seda uudist, kuigi Sokha on jätkuvalt kohtu järelevalve all ja tal on keelatud osaleda mis tahes poliitilises tegevuses.

Endise peamise opositsioonipartei – Kambodža Rahvusliku Päästmise Partei – esimeest Sam Rainsyt ei lubatud 7. novembril 2019 lennukile, et sõita Prantsusmaalt Taisse, kui ta oli teatanud oma kavatsusest Kambodžasse tagasi pöörduda. Ta on olnud kodumaalt ära alates 2015. aastast. Kambodža Rahvusliku Päästmise Partei saadeti 2017. aasta novembris laiali, kui Kambodža Rahvapartei püüdis kogu opositsiooni maha suruda

Ehkki majanduskasv oli 2018. aastal 7%, sõltub Kambodža majandus rahvusvahelisest abist ja rõivaekspordist ning on töjõukulude seisukohast väga tundlik. Vähi arenenud riigina saab Kambodža kasutada algatust „Kõik peale relvade“, mis kuulub ELi üldiste tariifsete soodustuste kavasse. Siiski saatis EL 2019. aasta juunis Kambodžasse lähetuse, et hinnata Kambodža kaubandussoodustuste võimalikku ajutist peatamist, kuna riigis on probleeme inimõiguste ja töötajate õigustega.

I. Singapur

EL ja Singapur ratifitseerisid 13. veebruaril 2019 kolm nn uue põlvkonna lepingut: ELi ja Singapuri partnerlus- ja koostööleping (EUSPCA), ELi ja Singapuri vabakaubandusleping (EUSFTA) ning ELi ja Singapuri investeringute kaitse leping

[2]<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/02/26/cambodia-council-adopts-conclusions/pdf>

[3][ELT C 337, 20.9.2018, lk 99.](#)

(EUSIPA). Vabakaubandusleping Singapuri ja jõustus 21. novembril 2019. Need lepingud sõlmitud selleks, et tugevdada kahepoolseid poliitilisi, majandus- ja kaubandussidemeid ning need alandavad oluliselt mõlema poole tollimakse. Paljudes sektorites kaotatakse kaubavahetuse tehnilised ja mittetariifsed tõkked.

EL on Singapuri tähtsuselt kolmas kaubanduspartner. ELi ja Singapuri kahepoolse kaubavahetuse maht oli 2018. aastal 58 miljardit eurot. Singapur on Euroopa investeringute peamine sihtkoht Aasias ning 2017. aastal ulatus välismaiste otseinvesteringute maht 227 miljardi euroni.

Rahva Aktsioonipartei juhib üleminekut enne järgmisi parlamendivalimisi, mis on kavandatud 2021. aastaks. EL ja Singapur teevad ettevõtluses, teaduses ja tehnoloogias väga tihedat koostööd. Toetades Singapuri kodanikuühiskonna tööd, nõuab EL samal ajal ühehäälselt surmanuhtluse kaotamist.

J. Brunei Darussalami Riik

Riiki valitseb Brunei sultan Hassanal Bolkiah, samal ajal kui prints Billah Bolkiah täidab järjest rohkem ülesandeid. Poliitilist liberaliseerimist ei toimu. 2014. aastal reformiti karistusseadustikku ning lisati uus, šariaadil põhinev lähenemisviis. Aprillis 2019 võeti vastu uus karistusseadustik, et kehtestada uued karistusvormid, mis hõlmavad kividega surnuks loopimist samasooliste seksuaalsuhete ja abielurikkumise eest ning jäsemete amputeerimist varguse eest. Rahvusvahelise pahameele tõttu pikendas Brunei surmanuhtluse moratooriumi.

EL edendab aktiivselt suhteid Bruneiga, kuid raamlepingut veel ei ole. Suheldakse peamiselt ASEANi kaudu. EL oli 2017. aastal Brunei suuruselt kaheksas kaubanduspartner (kaubavahetuse kogumaht 362 miljonit eurot) ning peamised kaubaartiklid ELi ja Brunei vahelises kaubanduses on masinad, mootorsõidukid ja kemikaalid.

K. Laos (Laose Demokraatlik Rahvavabariik)

ELi ja Laose suhted põhinevad 1997. aasta koostöölepingul. EL eraldab aastatel 2016–2020 üle 500 miljoni euro, et toetada Laose kaheksandat riiklikku sotsiaal-majandusliku arengu kava, milles keskendutakse suurele majanduskasvule ja mille üldine eesmärk on tulla 2020. aastaks välja vähim arenenud riigi staatusest.

2019. aasta septembris külastas Laost arenguvolinik Mimica, et tugevdada suhteid ja arutada selliseid teemasid nagu toitumine, hea valitsemistava ja kaubandusabi.

Laos on üheparteiline riik. Laose Revolutsiooniline Rahvapartei (LPRP) on võimul olnud alates kodusõja lõppemisest 1975. aastal ja valitseb riiki raudse haardega. Opositsiooni Laoses ei ole. Laos süvendab suhteid Hiina ja ASEANiga, püüdes saada rohkem investeringuid. Majandusreformid on kaasa toonud püsiva majanduskasvu (alates 2014. aastast on kasv olnud üle 7%, 2018. aastal 7,3%). Majandusreformidele vaatamata on riik endiselt vaene ja sõltub rahvusvahelisest abist. Vähim arenenud riigina saab Laos kasutada ELi algatust „Kõik peale relvade“.

7. märtsil 2019 toimus Vientianes üheksas iga-aastane ELi ja Laose DRV inimõiguste ja valitsemistava alane dialog. EL pööras eriti suurt tähelepanu inimõiguste olukorrale.

10. juunil 2019 Genfis toimunud ILO konverentsi 108. istungjärgul kutsus EL Laost üles tegelema laste seksuaalse ärakasutamise probleemiga.

L. Malaisia

EL ja Malaisia viisid 2015. aastal lõpule läbirääkimised partnerlus- ja koostöölepingu üle. Pärast seitset läbirääkimistevooru ELi ja Malaisia vabakaubanduslepingu üle peatati läbirääkimised 2012. aasta aprillis Malaisia taotlusel. EL on Malaisia suuruselt kolmas kaubanduspartner ja üks suurimaid välisinvestoreid: 2017. aastal ulatusid liidu investeeringud Malaisiasse 24,5 miljardi euron. ELi ja Malaisia kaubavahetuse maht oli 2018. aastal 39,9 miljardit eurot. Prognooside kohaselt kasvab Malaisia SKP 2019. aastal 4,7%.

2019. aasta märtsi lõpus teatas Euroopa Komisjon, et taastuenergia direktiivi alusel, millega kehtestatakse säästva bioenergia eesmärk 32%, tuleks palmiõli kasutamine transpordikütuses järk-järgult lõpetada. Nii Indoneesia kui ka Malaisia protesteerisid selle vastu ja esitasid Maailma Kaubandusorganisatsioonile (WTO) kaebuse.

Malaisia koalitsioon Barisan Nasional, millesse kuulub ka Malaisia erakond United Malays National Organisation (UNMO), sai üldvalimistel 2018. aasta mais esmakordselt ajaloos lüüa. Mahathir Mohamad viis opositsioonilise Lootuse Alliansi võidule ning vahetas Najib Razaki peaministri ametis välja. Najib Razak vahistati pärast valimisi ja 3. detsembril 2019 peetakse tema üle kohut, esitatud on seitse süüdistust korruptsioonis ja rahapesus.

2019. aasta novembris võitis opositsiooniline Barisan Nasional (BN) koalitsioon järelvalimised Tanjung Piai valimisringkonnas Johori osariigis. Tegemist on neljanda järelvalimisega, mille võimul olev Pakatan Harapani (PH) koalitsioon sel aastal kaotas.

Euroopa Parlament on hukka mõistnud surmanuhtluse, LGBTI-inimeste õiguste eiramise ja avalikkuse rahulolematuse vaigistamise, samuti asjaolu, et puudub rahumeelse väljendamise vabadus ja sealhulgas avalik arutelu.

Jorge Soutullo
11/2019

